ეროვნული ბიბლიოთეკა

თეატრი და ცხოვრება

სათეატრო სალიტერ. ჟურნალი

№ 35—1917	წელ. მეხუთე	ფასი
კვირა ენკენის. 3.	გამოცემისა.	25 კ.

† გიორგი მარსაგოვი

შესხმა

ოქუდი ადა ბუბუსაძის სიფლიგზე მისი ეკრდ-ტაბლების ათი წლის შესრულების თაგზე.

ბატონებო! ჩვენ და ჩვენთან ერთად მთელი ქალაქრისტიანონ დღეს დიდი მოწიწებით იხსენიებს ტრადიციულად დაღუპვამდ ისეთი შესანიშნავ პიროვნებისას, როგორიც იყო იოანე ნათლისმცემელი. ო	ი ხაუკუნე სრულდება, რაც ხსენებულ პიროვნებას თავი მოუკვეთა უგნურმა მტერულმა მარტოდ მარტო იმიტომ, რომ იოანემ გბედულად ამხილა ამ მტერაგალს, მაშინდელ მეფეს, უსამართლობა, უწესრიგობა და უპატიოსნება. მიუხედავად ამოდენ საუკუნეთა მანძილისა ქრისტიანობა არ ივიწყებს იოანეს სახელს, ყოველი წლის აგვისტოს ოცდა ცხრა რიტხეს ქალი და კაცი თვალსაჩინო დგომიერებით ეამბორება ხმლით მოკვეთილ მისი თავის გბოსტატულებას და ეს ასე იქნება, ვიდრე ქრისტიანობა იარსებებს. იოანე ნათლისმცემლის თავის კვეთის დღე არის მუდმივი და დაუდუმებელი ხმა მაღალი ღაღადი იმ უკვდავი ქეშმარიტებისა, რომ ადამიანთა არსებობის ერთად ერთი საფუძველი სიმართლეა, ადამიანთა კაცობა მხოლოდ სიმართლეში იხატება, კაცი ის არის, ვინც სიმართლეთი ცხოვრობს, სიმართლეს ემსახურება და ყოველ წამს მზათაა მსხვერპლად შეეწიროს სიმართლეს.

ისეთი აზრი დღევანდელი დღისა და შესანიშნავია, რომ სრული ათი წელიწადია, რაც ქართველობა სწორეთ ამ საგულისხმო დღეს თავს ვიყრით ამ დიდებული საფლავის გარშემო ამ გვარი საქციელით ვადღიარებთ, რომ ქართველებსაც გვაკვიდა საკუთარი ნათლისმცემელი. ეს იყო დიდი ილია. ილია ჭავჭავაძეც, მსგავსად იოანე ნათლისმცემელისა, მტკაცე, მოურიდებელი და მედგარი მცველ-მეფიდ-გებელი იყო სიმართლისა და სამართლიანობისა. ყველგან და ყოველთვის ილია ჰქუხდა: მხოლოდ მშობელი ბამაა, რომ თვითონ მოიკლებს ლუკმას და შვილს კი არ განაცდევინებს შიმშილს, მარტოდ მარტო მშობელი დედის ჯიგარია, რომ შვილს მტლეულ დაედება და ისეთი დედამაც ყოველი ქართველისთვის არის მისი სამშობლო, მისი მამაცი, დედამიწის ის ნაწილი, რომელზედაც ქართველი პირველად ისუნთქავს ჰაერს და ახელს თვალსო; ყოველი ქართველი თავს უნდა ეელებოდეს თავის სამშობლოს, თვითეული ჩვენგანი უნდა ცხოვრობდეს მხოლოდ მამულის საკეთილდღეოდ, ყოველ ქართველს უნდა ასულდგმულებდეს უპირველესად სამშობლოს აყვავება, განვითარება, წინსვლა, სამშობლოს ფიზიკური, ქონებრივი, ზნეობრივი. გონებრივი და სოციალურ-პოლიტიკური გაძლიერებაო.

სამშუბაროდ, საქართველოს, როგორც რუსეთის ნაწილს, თავზე ჯდა სიმართლის მოძალეე და მდევნელი თვითმპყრობელი ბიროდი, რომელმაც თავისი უგვანო რეტმით იმდენად დაგვაბრმავა, გონება დაგვიშლა და ჭკუა დაგვიბნია, რომ დაგვიკარგა ილიას ნათელი მოძღვრების შეგნების უნარი და ამ ქართველთა სიამაყის შუქმფენი ფართო შუბლი შეგვაგნრავენა უწყალო ტყვიით!

მაგრამ სიმართლე ხელშეუხებელი და უკვდავია, ამასთან იგი ისეთი ფიქრებისაა, რომ უფრო ცისკრისფლება და ცხოველდება ხოლმე სწორეთ მაშინ როდესაც მის მსახურს, მის მოციქულს, მის გუშაგს ეს სიცოცხლე ეხშობა ხოლმე უხეში პირებისაგან. ამაში დაგვარწმუნა ილიას სიკვდილმა დაქსაქსულებს, დაბნეულებს, უფიერთის არმცნობებს ილიას სიკვდილმა გაგვიღვიძა ეროვნული შეგნება, ილიას მოკვლამ გაგვიღვიძა ერთობა, ხიზმეურის ველზე დანთხეულმა ილიას სისხლის თვითეულმა წინწყალმა ამოისროლა უშველებელი ხე მამულის წინაშე ქართველთა შეერთებაა შეკავშირებისა, ილიას სიკვდილს უნდა მიეწეროს, რომ დღეს ქართველობა ყურანის მტკვანივით შეკრულია მამულის სიყვარულით რომ ილიას მოძღვრების მხარში უდგანან ქართული პოლიტიკური პარტიები და დიდებულ მოძღვარს უპასუხებენ ხახლი აყვავდება მამული საყვარელიაო.

დღევანდელი უმბალეფო ომის ზარბაზნების გრიალ-ქუხილი თითქოს ბეკედს აკრავს

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ილიას მოძღვრებას და გვიკარნახებს: ფეხზე დადექით დიდნო და პატარანო. მოუბოერთ სამშობლოს თავისუფლება და ძილს ნუ მისცემთ თქვენს თვალებს, ვიდრე არ გამოსუფდავ მის ბედნიერებასო და სხ.

მაშ ხელი ხელს მივსცეთ ქალმა და კაცმა, ძვირფასნო მსმენელნო, და მხარ და მხარ წავიდეთ სამშობლოს განთავისუფლებისაკენ. ეს გაუმთელებს ილიას ტყვიით განხეთქილ შუბლს, ეს მოგვიხეცავს შეგნებული ერის შვილები სახელოს და ეს იქნება თანამედროვე წამთან შეხამებული საქციელი. ისმინე ქართველო! დღევანდელი დღე დიდებული სიონის ზარის რეკვაა, რომ თავი დასდო საყვარელი სამშობლოს კეთილ-დღეობისათვის!..

თბილელი მეტრიბოლიტი ლეონიდე.

გესმის სამშობლოვ?..

წინად, როდესაც უცხო ქალაქში
უცხოთა შორის ობლად მივალსა,
სამშობლოსათვის სევდით მაშვრალსა,
ანაზდეულად ერთხელ ათასში
ხმა მშობლიური შეესმებოდა,—
გული სიამით ამეკსებოდა
და მიხარდა... და ვნეტარებდი;
მოძმის ძლივს ხილვით თვალი სტკბებოდა
და ალტაცებით მას ვუყურებდი,
თითქო ვხედავდი კვლავ მშობელ ცასა,
კვლავ ჩემიანნი მეხვევნენ გარსა!..
დღეს-კი ოცია რაც ეს ხაზარი,
რომ არ აქეს ბოლო, არ აქეს საზღვარი,
ხშირად ჩვენნების ვხედავ მთელ გულდებს
მაგრამ, როდესაც ვუმზერ წარსულსა,
მშრომელ ნიადაგს გაშარებულებს
და სადღაც ოცში მიმავალებსა,
ეჰ, არა თუ არ ვგრძნობ სიხარულს,
უფრო ვლონდები და ეს სიტყვები,
მათი გულიდან ამომსკდარები
თითქო მესმისო:
„გადაიც მამულს,
რომ სალამს ვუძღვნით მისი შვილები,
შორს სასიკეთლოდ განწირულები,
დ., დე, ჩვენ მოვკვდეთ, არ გვენაღვ-
ლება,
ოღონდ მას ერგოს კვლავ აყვავება
სხვა თავისუფალ მხარეთა შორის,
ვით საქართველოს თამარის დროის“..
გესმის, სამშობლოვ უკანასკნელი
შენის შვილების სალამი წრფელი
და ცდილობ, მათი სისხლი ზღვად ქმნილი,
ტყვილად არ იქნეს შენთვის დაღვრილი?..

1916 წ. ქ. ერევანი.

დუტუ მეგრელი

ტირილი თეატრზე

ქართული ხალხური დრამაზის აშენებისა-სა.—სახემწიფო თეატრის საკითხი.—ქართული ოპერის მოწყობა.—ქართული დრამ.

ამ რამოდენიმე წლის წინად დიდი უბედურობამ დაგვიყოლა თავს: ჩვენი დაუღეგრობის გამო დაგვიწეა თეატრი. დაობლდა ქართული ხელოვნება. მაგრამ დამწვარს ხომ აშენება უნდოდა? და ეი დაიწყო უხეი შემოწირულებანი. შესდგა კიდევაც განსაკუთრებული კომისია. საქმე კარგად მიდიოდა. მაგრამ დახეთ მეორე უბედურობას. ოც

შეგროვდენ, დაადგინეს, რომ ვინაიდგან მუშის ხელი და მასალა გაძვირდაო, ამიტომ თეატრის დარბაზის აშენება გადიდოს, სანამ ყველაფერი გაიაფდებაო. კომისიაც გაუქმდეს, ალარ არის საქმოო. ეს-ესაც სურს შემოწირულება, ისე შემოსწიროსო.

ხედავ მკითხველო, კიდევ ერთხელ დამტკიცდა, რომ ქართველებმა ყოველ დაწყებულ საქმის დაბოლოვება არ ეიცით. ეგ ჩვენი ეროვნული სენი გახლავთ. თუ კი არ სურდათ საქმის გაკეთება, რადას არსებდნენ კომისიებს?

დღევანდელი დრო, ფულის დროა. უნდა ვისარგებლოთ შემთხვევით, თუმცა აუწერელი სიძვირეა. ჩვენი დემოკრატია რევოლიუციამ ცოტად თუ ბევრად წელში გამართა და იგი არ დაიშურებს თავის წარყლილის შეტანას სათეატრო ფონდისთვის და რომ ქართველ დემოკრატიას ქართული თეატრი უფრო რადმე მიაწინა და მეტ პატივს სცემს, ამის მტკიცება არაა საჭირო.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ჩვენი მოხელენი და ვაჭრები შეიძლება ითქვას, რომ ომმა არ გაალარიბა. არც ისინი დაიშურებენ თავის წვლილის შეტანას, თუმცა მათთან მეტი სამუდამოთ დაგვჭირდება ვიდრე სხვებთან.

ასეა თუ ისე, დრო ძალიან ხელსაყრელია და უნდა განახლდეს ფულის შეგროვების საქმე. ვინ უნდა ითავოს ეგ? ქართულმა დრამატიულმა საზოგადოებამ და ქართვ. მსახიობთა კავშირმა. აი სწორედ ამათი საქმეა შესაფერი ორგანიზაციის მოწყობა.

გამართეთ სალამოები და წარმოდგენები კლუბებში, დანიშნეთ ცალკე ქართული სათეატრო დღე, დაარსეთ საქართველოს დაბა-ქალაქებში კომისიები, გამოუშვით მოწოდებები და ამ რიგათ მოგროვდება საჭირო თანხა. თორემ ხელ დაკრეფილნი, რომ ვისმდეთ, არავინ მზათ მზარეულს არ მოგვიტანს.

მაშ მუშაობა ამხანაგებო, კმარა ძილი, მოაწყვეთ ორგანიზაციები ამ დიდ საქმისთვის. საზოგადოებაც დიდათ დაგეხმარებათ!

ქართველი ერი უთეატროდ ვერ იცხოვრებს!

* * *

ცოტა რამ „სახელმწიფო“ თეატრზე. როგორც ვიცით ბ-ნ ევლახიშვილს ძველ დროსვე მოუსწვრია ხელშეკრულობის დადება თამამშოვებთან და ეხლა თეატრი ხელში ჩაუგდია. ქართულმა დრამატიულმა საზოგადოებამ ითხოვა: კვირეში ერთი დღე მაინც დაგვითმეო, მაგრამ ევლახოვმა უპასუხა 1800 მანეთს გადაგახდევინებთო. თუ კი შენობის ქირა ამდენი უნდა გადიხადოს დრამ. საზ-ამ მაშინ ხომ ბილეთების ფასი მიუწდომელი იქნება.

ეგ პირდაპირ დაცინვაა, მთელი ერის მასხარად აგდება.

მოგეხსენებათ ქართულ წარმოდგენებს ესწრება განსაკუთრებით ქართველი დემოკრატია და მოწაფეობა. ქართველ მცხოვრებლებში რვა მეათედს დემოკრატია სჭარბობს და აბა სად შეუძლიათ მას ამდენი ფულის გადახდა. მოხდა რევოლიუცია, დაიმხო ძველი სამეფო და ყველა სახაზინო დაწესებულებანი გადიქცნენ სახელმწიფოს ანუ საზოგადოების კუთვნილებად.

ეგ თეატრი უნდა იყოს ინტერნაციონალური თეატრი და არა მარტო რუსების. იქ უნდა ჰქონდეთ ალაგი ქართულ, თათრულ, სომხურ და რუსულ წარმოდგენებს. აგრე იყო დადგენილი საზოგადო კრებაზე, რომელიც გაიმართა ყოფილ სახაზინო თეატრში, რევოლიუციის პირველ დღეებში, როცა წყდებოდა თეატრის ბედი. (გრ. დიასამიძის წინადადება)

მაგრამ დღეს რას ვხედავთ? გამოიცვალა სიტყვა „სახაზინო“ და ფაქტიურად კი ისევ სახაზინო რჩება და არა სახალხო: დემოკრატიას თოფის გასროლის მანძილზე არ მიუშვებენ.

ამ „სახელმწიფო“ თეატრს ძველებურად დაეპატრონენ კერძო პირნი, რომელნიც თავის ჯიბეს ისქელებენ და ადგილობრივ მკვიდრთა ინტერესებს ფეხ ქვეშ ქელავენ. რას ნიშნავს ყველა ეს? ნუ თუ რევოლიუცია მიტომ მოხდა, იმოდენა მსხვერპლი მიტომ შესწირა ქართველმა დემოკრატიამ, რომ მის მოპოებული უფლებით ევლახოვებმა ჯიბეები გაისქელონ?

„სახელმწიფო“ თეატრი უნდა ჩამოერთვას კერძო პირებს და გადაეცეს საზოგადოებას. დროა ჩვენმა დემოკრატიამაც იხილოს თავის მშობლიურ ენაზე მხატვრული წარმოდგენები.

მკითხველო, შენ გაგეცინება და იტყვი: ვინ გვკითხავს ჩვენ, უჩვენოდაც გადაწყვიტეს ევლახოვებმა ეგ საკითხიო. ამაზე იცი რას გიპასუხებ: იყო დრო, როდესაც ჩვენ სამართლიან მოთხოვნილებებს ყურადღებას არ აქცევდნენ, მაგრამ დღეს ეგ დრო ისტორიას ჩაბარდა. ძალა და უფლება დემოკრატიის ხელშია. დღეს ვაგონებთ ჩვენს მოთხოვნილებებს და თუ არ აგვისრულდა და ზურგიც გვაქციეს, მაშინ სხვა ენაზე უნდა დაველაპარაკოთ.

* * *

წარსულ წერილში საუბარი მქონდა ქართულ ოპერის შესახებ. ერთმა ნაცნობმა მომღერალმა შემომჩივლა: მომღერლები ბევრნი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

გყვანან, მაგრამ საოპერო რეპერტუარი კი არა გვაქვსო.

არ არის მართალი. ჩვენ შვენიერი რეპერტუარი გვაქვს. აი ჩამოვთვალოთ ნამდვილი ქართული ოპერები: ა) „თქმულება შოთა რუსთაველზე,“ დ. არაყიშვილის, ბ) „აბესალომ და ეთერი“ ზ. ფალიაშვილისა. გ) „პატარა კახი“ გ. სულხანიშვილისა, დ) „თამარ ცბიერი“, ბალანჩივაძისა, ე) „ლალატი“ იპოლიტ-ივანოვისა და სხ. განა მკითხველო ეს რეპერტუარი არ არის? ჩვენ მხოლოდ ინიციატივა და ორგანიზაცია არა გვაქვს. „ქართულ კლუბის“ მესვეურნი რუსულ ოპერის შედგენას დროს ანდობენ და ვინ უნდა ითავოს ეგ საქმე? ქართვ. ფილარმონიულმა საზოგადოებამ. ეგ ერთად ერთი ქართული სამუსიკო დაწესებულებაა ჩვენში. მას სათავეში მეტად სიმპატიური პირნი უდგანან, როგორც: პ. მირიანაშვილი, პ. ფალიაშვილი და მე მგონია ამათ უფრო უნდა აინტერესებდესთ ქართულ მუსიკის საქმე და შრომას არ დაზოგავენ დიადი საქმის მოსაწყობად. ამ საზოგადოებამ უნდა მოიწვიოს ქართველი მომღერლები, დასი შეადგინოს და შენობაც გახლავთ: ქართული კლუბი და ხანდისხან სახალხო და სახელმწიფო თეატრი.

მაშ ვიქონიოთ იმედი, რომ საქმეს დროით შეუდგებიან ვიდრე გვიან არ არის! საქმე დაწყებაა და დანარჩენში საზოგადოება მოგვეხმარება.

ზამთრის სეზონი გვიახლოვდება და ჩვენ დასიც კი არა გვყ ვს შემდგარი. ცოტათ თუ ბევრად თვალსაჩინო მსახიობებს პროვინციელები დაგვტაცებენ და ჩვენ დავრჩებით პირში ჩალა-გამოვლებული. რასაკვირველია, სახალხო სახლში გვექნება ერთი დღე კვირაში, კლუბშიაც დაგვითმობენ. „სახელმწიფო“ თეატრი თუ დარჩა სახაზინოდ ისევ, მაშინ რასაკვირელია ახლოსაც არ მიგვიკარებენ ევლახოვები და თუ ჩვენ გაბედულად, სხვა ადგილობრივ ეროვნების წარმომადგენლებთან ერთად მოვითხოვეთ, მაშინ შესაძლებელია ევლახოვის „კონტრაქტი“ ხელ ახლად გადაათვალიერონ. ამითი მეგვიძლია ეგ რევოლიუციით მოპოებული ხალხის თეატრი ხალხსვე დავუბრუნოთ... და ამ რიგად გავანთავისუფლოთ თეატრი სპეკულიანტებისაგან.

რუსეთში მოღვაწეობს ჩვენი მცხოვანი მსახიობი ვლ. მესხიშვილი თავის ნიჭიერი ქალიშვილით როგორც მესხიშვილს გადუცია ქართველ სტუდენტებისთვის, მის პატივ საცემლად ბანკეტის გამართვის დროს, თურმე ნაწყენი ყოფილა ქართველ საზოგადოებისა, რომ მან იგი მიივიწყა, არ მიიწვიეს სათამაშოდ და ამ გარემოებამ აიძულა რუსეთში წასულიყო. ჩვენი მოვალეობაა მოვიწვიოთ დიდათ პატივცემელი ვლ. მესხიშვილი თავისი ნიჭიერი ქალიშვილით ქართულ სცენაზე და დეე თავიანთი იდეალური თამაშით დაამშვენონ ჩვენი სცენა.

მაშ კმარა სიტყვები, შევუდგეთ საქმეს!

სგ. წერეთელი

„აქეთ-იქით გამარჯობა!“

დასასრული. იხ. „თ. და ც.“ № 34.

VIII

მიხაკა უსაზღვროდ სარგებლობდა ლაზარეს „მეზობლური კეთილ-განწყობილებით.“ რა დროსაც და რისთვისაც უნდა დაესაქმა მას, ლაზარე ყოველთვის მზათ იყო და არც ერთხელ, განგებ რა არის—განგებაც-კი არ მიუღია მისაგან უარის თქმა. უფრო-კი ხშირად ქალაქში სიარული უხდებოდა ლაზარეს მიხაკას ძმასთან, და მიჰქონდ-მოჰქონდა სოფლიდან ნობათები, ქალაქიდან სასყიდლები. ალბად ახლაც უნდა გაეტანებინა ლაზარესთვის ჩვეულებრივი ნობათები ან წერილი, მაგრამ, როცა მოიკითხა მიხაკამ ლაზარე ამბების გარდასაცემად, ლაზარე უკვე შუა გზას იყო გასული.

— ამბავი ლაზარე? ჰკითხა მიხაკას ძმამ ლაზარეს მას შემდეგ, როცა „გამარჯობის“ თქმაზედ პასუხი გასცა.

— მშვიდობა შენი ჭირიმე!

— მშვიდობას რა სჯობია! მაგრა რამე

ეროვნული ბიბლიოთეკა

გამოგატანა ჩემთან მიხაკამ? ან რისთვის გამოგგზავნა?

— არაფერი გამოუტანებია შენი ჭირიმე! გუშინ შემხვდა ბიბლისას და მითხრა, ხვალ ქალაქში უნდა წახვიდეო და მეც აბა რას დავზარდები! ჯერ არ გათენებულიყო, რო გამოუდექი გზას. მიხაკას არაფერი უთქვამს ჩემთვის, თუ უნდა გაგატანო რამეო; არც არაფერი დაუბარებია.

— ჰო, ეხლა მივხვდი, რისთვისაც გამოგზავნილა. უთხრა იოსებამ, ცოტა დაფიქრების შემდეგ.

— მე იმან ამ წინაზედ მთხოვა, ერთი ქვა-მარილი გამომიგზავნეო და ალბად იმისათვის გამოაგზავნილა. ხომ წაუღებ, რომ გაგატანო ერთი კაი მარილის ქვა?

— რატომაც არ წაუღებ იოსებჯან! მარილის ქვას კი არა, მთელი ქალაქიც რომ ამკიდო ზურგზედ და გამატანო მიხაკასთან, იმასაც კი მთლიანად და უკლებლივ მიუტან, და, როგო, მარილის ქვის წილებას ვერ მოვახერხებ და ან დავზოგავ ჩემ თავს მიხაკას გულისათვის?

— კარგი და პატიოსანი.

მეორე დღეს ლაზარემ მაიხადა თავისი ტყავის ქუდი, დაიფინა მარცხენა მხარზედ და შემოიდო ზედ მარილის ქვა. ხოლო, რომ სიმძიმე მთელი ტვირთისა მარტოდ-მარტო მარცხენა მხარს არ დასწოლოდა, მარჯვენა მხარზედაც გაიდო თავისი ხელში საჭერი კომბალი, რომლის წვერი ამოსდო უკანიდან მარილის ქვას და ამ მოხერხებით უქაფრებდა მარცხენა მხარს ტვირთის სიმძიმეს და გადმოჰქონდა ნაწილი სიმძიმისა მარჯვენაზედაც. საზოგადოდ ლაზარე, როგორც ხშირათ იკვეხოდა თითონვე „საზრიანი" კაცი იყო და მოხერხებაშიც მას ცალი არ ჰყავდა."

მარილის ქვით დატვირთული ლაზარე ჩქარის ნაბიჯით მიეშურებოდა სოფლისაკენ და მის თავპირიდამ წურწურით ჩამონადენი ოფლიც გზაზედ მის კვალს აღბეჭდავდა. რასაკვირველია ამავე დროს ლაზარე არ ივიწყებდა თავის „მართებულობას" და ისე მოიტანა სოფელში მარილის ქვა და ჩააბარა პატრონს, რომ არც არავის ეხლა დაუსწვრია მისთვის „გამარჯობის" თქმა.

IX

ოფლში გაწურულმა ლაზარემ ხვნეშით შეიტანა მიხაკას სახლში მარილის ქვა.

მიხაკამ ეშმაკურად გაიღიმა და ჰკითხა:

— კაცო, ლაზარე, რად წახვედი უჩემოდ? უნდა წიგნი (წერილი) და ნობათი რამ გამეტანებინა ჩემ ძმასთან. კიდევ კარგი, რომ ვარაუდით მიმხვდარა და გამოუტანებია შენთვის ის, რაც მინდოდა მე დამებარებინა. ერთიცა ვნახოთ, ვერ გაეგო, რისთვისაც გაგზავნე და ცარიელი დაებრუნებინე!

— ცარიელი რა, ვეღარ წავიღოდი თუ მეორედ? შენ ხათრიჯანი იყავი მიხაკჯან, რომ ლაზარე შენ არასოდეს დაგზარდეს ქალაქში წასვლაზედ კი არა, თუნდა, აი რო იტყვიან დაუთალავში!

— მე შენ საიქიოდ გაგიმეტებ!

— ჰო, ვიცი, არ გამიმეტებ! მაგრამ არ კი დაგზარდებოდი და არც უარს გეტყოდი, იქაც რო გაგეგზავნე.

— აბა მოდი და კაცმა არ დააფასოს შენი მეზობლობა!

— მა რა ვქნათ მიხაკჯან, თუ ერთიერთმანეთს იოლას არ წავიყვანთ! წარმოსთქვა ლაზარემ ეს ისეთი სიამოვნების კილოთი, თითქოს მას რაიმე ძვირფასი განძი შეემატაო.

— ახ, რა კაი ლაზარე იქნებოდი, და როდისღა არ იყავ კარგი?, რომ უჩემოდ არ წასულიყავი და წიგნი წაგეღო! მართალია ეს მარილის ქვა გამოუგზავნია, მაგრამ ერთი სხვა რამეც უნდა გამოეგზავნა,—ის უფრო საჭირო იყო ამ ჟამად ჩემთვის.

— საჭირო იყო და რასა მზოგავ? დაწერე წიგნი და ხვალვე ქალაქში გავჩნდები! ეხლა აღარ წავალ უშენოდ. რავქნა, ჰკვიანი კაცი კია ი იოსება და რატო ის მეორე საგანი კი ვეღარ გაიგო, რო ისიც გამოეტანებინა!

X

უკან დაბრუნებისას ქალაქიდამ მარილის ქვით დახურულ ბაზარზედ აღარ გამოუვლია

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ლაზარეს. მიუხედავად ამისა მისი სახელი იქ როგორც პირველი, ისე მეორე, მესამე და შემდეგ დღეებშიაც გაისმოდა განუწყვეტლივ.

თუ ვინმე სოფლელი კაცი შესდგამდა ფეხს ბაზარში ისე, რომ სავაჭროდ კი არა-ვისთან მისულიყო, არამედ გზად გაეელო მარტო ბაზარზედ; ან სავაჭროდ მისული ერთ მოვაჭრესთან, ვერ მოერიგდებოდა მას და მეორესთან გადავიდოდა—შოცლილი ბაზრის ბიჭები, და ხშირად მოზრდილნიც, და შუა-ხნისანიც, დასძახებდნენ მას: „ლაზარე!“.. „ლაზარე“... „ლაზარე“..

დახურულ ბაზრელი ბიჭებიდგან სხვა ბაზრის ბიჭებმაც გადაიღეს „ლაზარეს“ ყვირილი და ძრიელ მალე მთელ ქალაქს მოედო მოდათ ეს ყვირილი''.

დედა ქალაქს სხვა ქალაქებმა, დაბებმა, და სოფლებმაც კი შეეხაძეს და სახელი „ლაზარე“ გაისმოდა ყველგან.

როგორც მოედანი გაიფართოება ამ მოდამ, ისე ყიჟინის საგნად თვალში ამოსაღები ხალხის რაოდენობაც გაიზრდებოდა. თუ წინად მარტო გაბეჭედებულ სოფლელებს ეძახდნენ „ლაზარეს“, შემდეგ ალარ არჩევდნენ. საკმარისი იყო გაეელო ვისმე უცბოს, ვინც უნდა ყოფილიყო იგი, და მიექცია თავისუფალ „მოკლის“ მოყვარულთა და მიმყოლთა ყურადღება ან ჩაცმა-დახურვით, ან სიარულით, ან სხვა რიგიმე, რომ დაეცალ მისთვის ყიჟინა: „ლაზარე!“... „ლაზარე“... „ლაზარე!“....

თვით ნამდვილი ლაზარე კი სტკბებოდა და სიხარულით ცოთა ფრანგას ეკიდებოდა, როცა მის სახელს ჰყვიროდნენ. და როგორ გაორკეცდებოდა მისი სიხარული და ალშფრენა, თუ იგი წინაგრძნობას გამოიჩენდა და სიცოცხლეშივე გაითვალისწინებდა ამ გარემოებას, რომ მისი სახელი დიდხანს გაისმოდა კიდევ მაშინაც, როცა იგი მიწას ალარ ჰლახავდა.

მაგრამ ბედი ადამიანებისა გაუტანელია და ლაზარეს სახელსაც ვერ ასცდა ეს სიმუხტლე ბედისა. გავიდა დრო, მოდამ თავისი ქიმი მოკვდა და გადავარდა—მიეცა დავიწყებას ლაზარეს სახელიც.

ხოლო მარილის ქვის ამბავი კი დღესაც დარჩენილია ხალხში და ხშირადაც მოიგონებენ ხოლმე.

მელანია.

დაფსრეწილი ალამი

(ოანამედროვე ოურთა სოფლის ცხოვრებიდგან

I

— ე რეები ხდება, კაცო! მე ჯერაც არა მჯერა. ნეტა მართალია, თუ ტყუილი ყველა ეს, რაც მესმის.

— რა დროს მაგაზე ლაპარაკი. ხვალ მიტინგი გვაქვს. ნახე რა ამბავი გვექნება-მთელი სოფელი რომ შეეიყრებოთ, მაგ დედასა, სად არის ახლა ჩვენი წარმომადგენელი ეასილა პრისტავი! თუ ძველი დრო იქნება, ნახამდით იმის მთარგნის ტრიალსა, და!

— მე შენ გითხრა ჩვენისათანი გლეხკაცს საცეცად არ ეიმეტებდა, აი!

ასე ლაპარაკობდნენ სოფლის კარგა მოზრდილ საკანცელარიო ოთახში შეკრებილი რამოდენიმე გლეხ კაცი. მობაასეთა ხმე გაკვირვებისა-სიხარულს გამომეტყველებდა, ლაპარაკი შეეხებოდა რუსეთში მომხდარ რევოლიუციას.

— აკი არ დამაეიწყდა. ე ვერანი ჯინი როგორ იწერება.

წარმოსთქვა ერთმა იქ მყოფთაგანმა, რომელიც ფანჯარასთან მიმჯდარიყო, წინ წითელი ჩითის კარგა მოზრდილი ნაპერი გადაეშალა და ზედ რაღასაც სწერდა.

—ს...ა...ქ...ა...რ...თ...ვ...ე...ლ...ო...ს გ...ა...უ...ბ...ა...რ...

ჩითვლით წაიკითხა მის მეზობლად მჯდომმა გლეხმა ჩითის ნაპერზე დაწერილი და თითონაც ჩაფიქრდა. უნდოდა წარმოიდგინა ჯინის გამოხატულება, მაგრამ ამაოდ.

— დაიცა, დაიცა დაიწყო ლაპარაკი მინ ჯინის დაწერა მეც ვიცოდი. აი სალდასტში რომ ვიყავი, მაშინ ვისწავლე, მაგრამ ესე უცებ ველარ..

—ჰა, ტა-ტა-ტა! მოვიგონე, მოვიგონე!— წარმოსთქვა ისევ ფანჯარასთან მიმჯდარმა მწიგნობარმა გლეხმა და ხელი წითელ ნაჭერზედ აათამაშა.

ფანჯარიდგან შემომდგარი სხივი წითელ ნაჭერს მარცხნივ გაჰქცეოდა და თავს დასტრიალებდა ოთახში შეკრებილ გლეხკაცობას.

სახლის კარი წამ და უწუმ იღებოდა— შეკრებილებს კიდევ სხვები ემატებოდნენ. ზოგნი გატაცებით ლაპარაკობდნენ მომხდარ ამბებზე, ზოგთა ყურადღება კი სავსებით მიეპყრა ფანჯარასთან მიმჯდარის მუშაობას.

— ჰა, აბა რა ჰქენი. ჯერ ვერ გაათავე?

შეეკითხნენ მწიგნობარს რამოდენიმე ხლად შემოსული სოფლის კაცი.

— მზად არი.

წარმოსთქვა ფანჯარასთან მიმჯდარმა და ზეზე წამოდგა. მწიგნობარს ვერ გაარჩევდით დანარჩენ გლეხებისაგან. ისიც მათსავებრ ფარაჯით და ქალამნებით იყო გამოწყობილი ზეზე წამოდგომისთანავე წითელი ჩითი ხელში აიღო, კარგა გაშალა, ამაყად გადაზედ გადმოხედა თავის მეზობელ გლეხკაცებს და დიდის აღტაცებით ხმა მაღლა წაიკითხა იმაზე დაწერილი:

— საქართველოს' გაუმარჯოს! გაუმარჯოს მუშა-გლეხ ხალხს.

— გაუმარჯოს!

იგრიალა უცებ რამოდენიმე ხმამ,

ალამი უკვე მზადა ჰქონდა სოფ. წ—ს" თუმც ალამისთვის უბრალო წითელი ჩითის მეტი ვერა იშოვეს რა და ზემო მოყვანილი სიტყვებიც მაზე ისე იყო დაწერილი, რომ წაკითხვას მხოლოდ დამწერი თუ მოახერხებდა, მაგრამ დიდად კმაყოფილი იყო სოფელი ამ ალამით. გლეხკაცობამ წინასწარ ითათბირა იმაზე, თუ რა დაეწერა ალამზედ და გადაწყვიტა ალამზე წერებულიყო სწორედ ის, რაც მწიგნობარმა გლეხმა ისე თავმომწონებით წაუკითხა თავის მეზობლებს.

აზრი იყო დაეწერინებინათ დიაკვნისათვის, მაგრამ დიაკვანი „ძველი რეჟიმის" კაცად ითვლებოდა და ამიტომ მას არ მიმართეს. რაც შეეხება მწერალს, ის თავის წარსულ „მოღვაწეობისთვის" ერთი კვირაც არის გომურში გახლავთ მოთავსებული, ვინაიდგან მას ვერ უშველა წითელმა ფარჩის ნაჭრებმაც, რომელიც გულზე, მკლავზე და ქუდზე ჰქონდა გაკეთებული დასამტკიცებლად თავის უკიდურეს რევოლიუციონერობისა.

ხვალ ეს ალამი უნდა გაიტანონ ეკლესიის მოედანზე. იქ მიტინგია დანიშნული. დანიშნა თითონვე სოფლის საზოგადოებამ აღსანიშნავად ნიკოლოზ მეორის ტახტის ჩანგრევისა.

რამოდენიმე ახლო-მახლო სოფელში მიტინგები უკვე მომხდარიყო და ხალხს თავისუფლება ედღესასწაულა. წარსულ წლების მოძრაობაშიც ს, წ—ი მხურვალე მონაწილეობას იღებდა და ახლაც არ უნდოდა ვისმე უკან ჩამორჩენოდა,

დ. ლუკაშვილი

(დასასრული იქნება)

სიმღერა

ტიალი წუთისოფელი
ჩარხია მუდმივ მბრუნავი,
გუშინ შენ იჯექ მაღლობზე,
ვითომდა ჩემზე მზრუნავი,
დღეს მე ვარ ბატონ-პატრონი,
შენ—მონა, დაბლა მღუნავი!..

* * *

წყეულიმც იყოს სიცოცხლე
ასეთი გაარმებული,
დღეს რომ ერთს ალხენს, ხვალ სხვასა,
ძმის სისხლით გაავზნებული,—
რასაც ვეძებდი, ვერ ვპოვე,
დავალ კვლავ გამწარებული!..

იზიძე

მარიამობის—7—1917 წ.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

სოფლის მიტინგზე

სურათები ერთ მოქმედებად თანამედროვე ცხოვრებიდან

(დასასრული იხ. „თ. და ც." № 34)

მარტ. (დუქნიდან შეთქმულის კიდევთი მოუძღვება სტეფანესა და მეფქის) არა ხომ გაიგონეთ: საქართველოს ანტანომიის გაუგია ჯოსო! იცით რა არის ანტანომია? რომ არ იცით!

სტეფ. ჰო და რა არის: საქართველოს გეუმარჯოსო! განა ჩვენ კი საქართველოს შვილები არა ვართ?

მარტ. მუნდრეგ! მერე იცი საქართველოს ანტანომია რო მიიღონ, ჩვენ რა მოგველის? არც ერთ სომეხს არ გაგვშვებენ აქა: სუყველას გაგვრეკავენ?

სტეფ. რაიო, გაგვრეკავენო! სადა, სად უნდა გაგვრეკონ?

მარტ. რა ვიცი, მამაჩემთანა! რა კი ანტანომია იქნება—აქ აღარავის ედგომება!...

სტეფ. ეგ ვინა სთქვა?

მარტ ვინაო? იმ ღამეს ტერტერასთან არ იყავი, ის ქალაქიდან მოსულმა რა ილაპარაკა: ანტანომია არ მიიღოთ, თორემ სომხების საქმე გფუჭდებიო. ახლა ტერტერას ქაროზი გიიგი? ეგ უბრალო ტერტერა კი ნუ გეგონება! დიდი ნასწავლია. მაგას მალე ქალიკოზობას მისცემენ.

სტეფ. შენი არ ვიცი, მარტირუზ, და მე ამა სადაური სომეხი ვარ! რა მიგავს სოფლესა? თუ იმას იტყვი, რო ხუთიოდე წელიწადია, რაც საადგომოთ და სანათლიღებოთ ტერტერა სახლს გამინათლავს ხოლმე, მე ხომ ამისი ინჩიც არ გამეგება... მამა-პაპით საქართველოში ვართ დაბადებული, მუდამ ქართველთა წმინდა გიორგის ეკლესიაში დადიოდით, ყოველწლივ კიდევ ოქრო-კარიანთ სამებაში ვლოცულოთ ხოლმე... დედა ჩემი ქართველი ვაზიანთ ქალია, მეც ქართველმა მომშობილა,—ვენახია და აქა მაქვს. ახლა ვინ გამიბედავს მითხრას, შენ, საქართველოს შვილი არა ხარო!.. ამა ერთი ბრუნდეთ შემომხედოს ვინმე?

მარტ. მაშ შენი გვარი არ გწამს, გვარი არა გაქვს?

სტეფ. გვარი? გვარადაც წყალწმინდაშვილი ვარ!

მარტ. წყალწმინდაშვილი კი არა—წყალწმინდიანც... მაგას არ ვიმბობ! ემე, შენი ნაცია, შენი სურფ-კარაპეტი...

სტეფ. ნაცია-მაცია რას ჰქვიან, არ ვიცი. მაგრამ თუ იმაზე დამედავებიან, ტერტერასთან დადიხარო, იმისთან აღარ ვივლი, ისევ წმინდი გიორგის ეკლესიის ამბრამ მღვდელთან ვეზიარები. მორჩა და გათავდა. ვითომ ღმერთი მიწყენს?

მარტ. მაშ ის გინდათ რაღა, რომ ერთი მუჭა სომხები ამოგვეღლიტონ! გაგვრეკონ?

სტეფ. ახა, დიდება შენთვის ღმერთო! თუ სომხობაზე შენა სდგებ თავსა—არ ვიცი! შენ მართლაც სომეხი ხარ. შვილოსა, რა, სულ ათი თხუთმეტი წელეწადია რაც მოსულხარ, ჩვენ-კი, თუ ღმერთი გწამს, წყალს ნუ აგვიმღვრევ. თუ იმას იტყვი, მე შემაწუხებენო, ვინ პირ-ძალი, შენ ჩემთან მოდი და თუ ვინმემ ხმა გაგიცეს—პირში ჩამაფურთხე!.. ჩვენ თუ გუშინდელი ტერტერების ენის სისინს აკეცვით, კაი მოგიგი—კაი ღლეში ჩვენ ჩავცვივით!

მარტ. იცი, ძმაო, ნამდვილი ძველი „რეჟიმის" თვი გქონია! ახლა ყველა კაცი თავისი გვარის საქმეს აკეთებს, შენ კი...

სტეფ. ჰო და—ჩვენც ჩვენი გვარის საქმეს გავაკეთებთ რაღა.

მარტ. ვინ არის შენი გვარი?

სტეფ. ვინა და ქართველები!

მარტ. უჰ, ეს ქუ ეპაკტ... თქვენს თავში ბზეა, ბზე!...

სტეფ. რათა მარტირუზ. ამა რათ ილანძღები? სთქვი, რა გინდა ვქნათ?

მარტ. ის უნდა ვქნათ, რომ ეგ ორატორი კატორღნიკი აქედან გავაფრთხოთ, თორემ თუ მაგან აქ ფეხი მოიკიდა, მთელი ჩვენი საქმე დაიღუბება... თქვენ ბევრი კი არ გინდათ, ერთი რო დაიძახოთ. არ „გვინდა, ძირს!" მორჩა, გათავდა. მერე თქვენი პატივისცემა ჩემ კისერზე იყოს. ხო მიცნობთ! (დუქნის ბიჭი გამოწდება, მარტირუზს მიხეადაგს) ჰა, რაო, მიტო?

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მიტო. ორი ხელადა ღვინოო!

მარტ. ვინა ჩვენმა სალდატებმა? მიუტა, მიუტა... რაც ითხოვონ, მიართვი!.. (სტეფანეს) ჩაენ რაღაც უდგიერთ, სანამ ხალხი შეიკრიფება, შეეიდეთ თითო რამე კიდევ დავლიოთ!

ორთ ვეკ. (კბილოვდის სიჩქარიდ) გამარჯობა მარტიროუზ!

მარტ. გაგიმარჯოს ორთოვეკან! მაგრამ რაღა გამარჯობა! ლამის აარის ე თავისუფლება ხელიდან გაგვიფრინდეს!

ორთ. როგო, როგო? იქნება იცი რამე?

მარტ. (ტაბეზიდ) კაცო ჯერ საქმე საქმეზე არ მიგვიყვანია, ახლავე გვეუბნებიან. ჩვენთვის ცალკე გავიდეთო!.. ვა, ერთიც ვნახოთ ოსმალო მოგვდგეს, მერე პასუხს შენ აძლევ!

ორთ. ვინა, კაცო, ვინ აარის ეგ იუდის კერძი?

მარტ. ვინა და—აი ეგ კატრეეიდან მოსული...

ორთოვ. დახე, დახე!

მარტ. (სტეფანეს) მიბრძანდი, სტეფანე, მეც ეხლავე მოვდივარ.

ორთოვ. რა ვქნა, ეგ ხომ ერთობის კაცია! ჩვენთვის არ იყო, რომ შეიდი-რვა წელიწადი სასჯელში იყო!

მარტ. სასჯელში იყო, მაგრამ ახლა ნახე? რუსებს მოვშორდეთ ისევ ჩვენს ენაზებს ვეყმოთო.

ორთოვ. შეხე, შეხე!

მარტ. ანტანომია მოვითხოვოთო. იკითხა აარის ანტანომია? ვა, არ გაგიგიათ! ეს აარის ძველებური ბატონყმობა შემოვიდეს და გლეხები ისევ უღელში შეაბან!.. მაშ!

ორთ. ბიეოს! ეგეც ფეედერალებს მისდგომია! რაკენა, ეგ ხომ წინად ცოციალი იყო, მეკრამიტე.

მარტ. იყო და ალარ აარის ..

თომა. (ნაბეჭდს წეგეთ დუქნის წინ მოშორებით ნამომჯდარი)ბერე ვინა, კაცო, ეგ ხომ ჩვენებიანთ ბლუის ბიეა, გლეხის შვილი. კაცმა რო სთქვას ისე დიდი სწავლაც არ იმეული, სუ ქალაქის დეპოში იყო, სანამ გადაახალხლებდენ და ე თავდებს რათ მისდგომია! იქნება გვატყუებ და ანტანომია ბატონყმობა არ იყოს!..

ორთ. არა ანტანომია რო ბატონ-ყმობაა, ეგ მეც ვიცი. ჯერ აარის და ჩვენში მაგას ი ჩვენი ენაზის შვილი თხოულობს ხოლმე, მეორეა—და ჩვენი მღვდელიც— შეეხვედო და წამოგვიბოლებს: ანტანომია მოითხოვოთო... ამა, ერთი ეგ მიბრძანე: გლეხებისთვის ეგენი კარგს ინდომებენ!

მარტ. შენ ეგა სთქვი და!.. ეგ წვერცამეტა, მართალს იტყვის, კარგს მოინდომებს!

თომა მე ხომ ერთობისა არა გამეგებარა, მაგრამ მაინც უნდა ვსთქვა: ქრისტე ღმერთი ქკუთი იცნაო: არა, თუ კი ე ჩვენი ღვდელი მართალს არ იტყვის, ი თქვენი ტერტერა რაღა ბრაალის ბატკანია, რო სულ ამი მზესა ფიცულობ ხოლმე!

მარტ. (ფოტა შეშკრთადი) ვა, მაშ არ იცი რომ სხვა და სხვაა... ჩვენი ტერტერა ეჩმიაძინშია ნაკურთხი.. ჰო, დადეკ. სად რუსული მირონი, — ქართული მირონი ხომ ალარა გაქვთ, რამდენი ხანია დაგიშრათ—სად სომხური მირონი! იცი, ჩვენი მირონი ეჩმიაძინში თითონ ამოდის... შვიდ წელიწადში ერთხელ თითონ ამოდუღდება ხოლმე...

სტეფ. დახე, დახე! ი დაილოცა შენი გამჩენი! (თანა და ბეთ გადავდგანს ხალხისაკენ) (მარტიროზსა შორით კეხეკვს).

თომა. ეკ, გლეხის მზე ჯერ არ ამოსულა და არც ამოვა.

დღეს ერთი აზის კისერზე, ხვალ მეორე, სულ კი ვითომ გლეხებისთვის მეშაობენ. ნიკო ჩამოაგდეს, მიხო წამოსაკუბდება...

ორთ. მაშა, მაშა!

მარტ. თქვენ არხეინად იყავითო. ერთი ანგელოზები დაუფიფთოთ და თუ მაგან აქ ამოგიწოს, მარჯვენა მომქერითო: ანტანომია კი არა, თავის სახელიც დაავიწყედება! წამი, წამი თითო რამე გადავეხუსოთ! (დუქანში შეუდგება)

პეტრე. (მოუდგის ორ ბიჭს) აქეთ მოიტა აქეთ! (შემოაქეთ მაგიდა) ე მანდ დასდგი, ა.. ა. ჰო, აგრე.. (ასწორებს სტენის კუთხეშია კუდლისგთან) ე სკამიც მოიტა! (სკამს ზედ

ეროვნული ბიბლიოთეკა

დაადგავს) აი ესეც ტრიბუნა.., (ეკუდასაბში ჩაჩქადა) სმენა იყოს, ამხანაგებო, სმენა! (ეკუდასაბში ხალხი სდგას) მიტინგის თავმჯდომარედ გიო!—ვის გინდათ?

ხმები. თავმჯდომარედ კი არა, მთელი ჩვენი ცხოვრების საბელი მაგას უნდა მივცეთ... იყოს, იყოს,

მეორე ხმა. მდიენად პეტრე!.. (ხმები) იყოს იყოს!

პეტრე. ამხანაგო გიო, აბა მობრძანდი!..

ორთ. (დუკნიდან ეკიდის, მაკეთ ბარს აწყობდაგს) სწორად პირტია, პირტი!.. ე მარტრიუნამ ძლიეს უწოწაკო არაკი არ გადამაშუბა! ისე აურ-დაურიო ე მიტინგია თუ ჩიტინგი, რო დომხალი გამოვიდეს, მიტინგი—ჩიტინგად იქცეს. (ხაჩქარად ხალხში შეერეგა)

გიო. (მაგიდაზე ავა დრაშით) ამხანაგებო გმადლობთ პატივისცემისთვის! გთხოვთ აქ ნათქვამი ყოველი სიტყვა გულდასმით მოისმინოთ, ასწონ-დასწოროთ და შესაფერი დადგენილებანაც გამოიტანოთ... ამხანაგებო, შეხედეთ ე მაგ წითელ დროშებს, ჰაერში რომ ფრიალებს. ეგ დროშები დღემდის, მეფის მთავრობის წყალობით, დათალსული იყო; დღეს თქვენმა სისხლმა წითლად შეღება, რომ ბედნიერება მოგანიკოთ.. ვინ ჩაიდინა ეს გმირული საქმე? რუსეთის რევოლიუციამ. (მარტარუნას კაშშინა კაშადის ვარტუა—„სადასტა", სტეფანე, მატეა, მეფქა და სხ. მეფქა კიდეკ იდეშრდგება). რუსეთის დიდმა რევოლიუციამ უნდა დაბუგოს და ფერფლად აქციოს ყოველივე ის, რაც აქამდე ხალხს სულს უხუთავდა, რაც დღემდე კაცს კაცად არა სცნობდა, ერს—ერად, ხალხს—ხალხად!.. გაიმარჯვებს რევოლიუციი—გაიმარჯვებს ხალხიც... რევოლიუციის სამოლოო გამარჯვება კი თქვენი საქმეა,.. ყოველმა თქვენგანმა მტკიცედ დაიცვა თვისი ადამიანური უფლებანი, ყოველმა დაჩაგრულმა ერმა—თვისი ეროვნული უფლება—ავტონომია!

მარტარუნას კამპანია. არ გვინდა, არ გვინდა!

გიო. რა არ გინდათ?

ორთავეკენ (ეკიდან) არ გვინდა, ეგ ფედერალების საქმეა.

გიო. დაე, ფედერალების საქმე იყოს, მაგრამ მე—ქართველი სოციალ-დემოკრატი ვეუბნებიო, რომ თვით თქვენი ბედნიერება ავტომიის მოპოვებაშია.

ვანტუა-ოსალდასტი" (კაკაკეკეული, ზდიაბკაშვეკერდზე—კეფაზე) ერთი ხელი წამიველინეთ, რო ი ანტონეკი ვიღაცა თვალებში ჩავაწითო!..(მაგიდას ეცემ ეზეკ ეზეკ ეზეკ

ეროვნული ბიბლიოთეკა

გიო. ამხანაგებო იცანით თავი, თქვენი ნუ მხეცდებით! ნუ თუ ისევ ძველი მთავრობის გამარჯვება გინდათ?!

ორთ. როგორ ჩვენ მხეცები ვართ!

მრატ. გაიგეთ რა სთქვა: ძველ მთავრობას გაუმარჯოსო! (მიწეგ-მოწეგა) დროშის წარმოშვა ენდა დროშა ქანაბის გიოს დროშა მდა-ბუშეგეა, ვიდაც ტარში ხელს უტაგებს ამაგი დროს თინა მარდათ ჩაკოგეგ, დროშას ეტანგეს)

თინა. არ გაბედოთ ხელის ხლება, გზა-დაბნეულნო. (**მარტიროზს**) ოი, წყეულიმც იყოს, შე არა წვინდავ შენი მოსვლის დღე: ეს ხომ შენი საქმეა, შე მორიელო!.. (**თინას ისეთი კაბაგდებმით თითქმის ეგდა მოიხვიდა, პეტრე და ხსვანი ცდიდბენ გიო კოშორნი**)

ბიო. მარტიროზ შენი ბეველობა კიდეგ არ დაიშალე ბანა! (**კიოს დროშანაგ ხსხი კოტაგეს კაპეგეს თინა რომეგიც ცდიდბის დროშა ხელთ იკეგის**).

ტაკვა. შეხე, შეხე, თინამ დროშა ხელთ იგლო!.. ეხ! ქალო! შენი ჭირიმე!.. დედა-კაცმა თუ ვაიწია ცხრა ულელა ხარი ვერ ვიიწეგსო.

მარტ. (**სვერთა ჩოჩქოდის დროს, ქამარზე ჩამოკიდეულ ბატარა ესსების დანას ეგება ამოიღებს და მიმსგავს გიოს უკანიდან ქეგდეგად შეეგმდ-ბებს ჩასაგემად**)

გიორი ჯალ კაცი. (**მარტიროზს მაჯაში სწრაფად ხელს უტაგებს და ხელს ჭეეროშეგე შეაჩ-ერებს**) ამხანაგებო, აი რა ეგიგეს! გულში ამ გაიძვერის: მოპპარეთი ზეურ-გიდან დანა უნდა ჩაეცა ხალხის სიამაყისათვის.

ვანტუა. ტავარიჩ იამუ ხულუკან... ბეი იამუ!

გიორგი ჯარისკაცი. ხმა გაკმინდეე ეგეგ-ნურო, ლოთობაზარა! ძმას გიკლავენ, ძმას; სამ-შობლოს ფეხქეეშ გიქელავენ და შენ კიდეგ მამულის მტერს ხელს უმართავ!

ვანტუა. იი ტებე პაკეეიმ!

ხმები (**კარეან**) რაო, გიო დასეჩრეს?

—**მარტიროზამ დანა დასცა!**

პეტრე (**ეეგდასეგში**) ოჰ, შე ზხამიანო მო-რიელო, პეტრეს სიყმე მოკეგდეს, თუ შენ ეს შეგარჩეს!! (**ამოზნდგება, ბაგუზებით სწვდება სა-ეეგდასში, ჩამოიეჭვეს ან სტენის იქით ეეგდასებ-ში ფეხ-ქეგეშ კიიგეგეს. ხალხი შესდგება ან ბა-ილანს**)

თომა. გასრისეთ ეგ სოფლი-ულაბი, ეგა!

ორთავეეგან. მაშაა მაშა! გასრისეთ!

ბიოს ხმა. (**სტენის კარეგ**) ამხანაგებო, სისხლს ერიდენით! ჩვენს დროშას ჭარაში სი-სხლი არა სჭირია! საქართველო მაინც აღსდ-გება და გაიმარჯვებს, გაიმარჯვებს და ავტო-ნომიასაც მიიღებს გაუმარჯოს მსოფლიო დე-მოკრატიასა და საქართველოს მშრომელ ხალ-ხის თავისუფლებას!

ხმა (**კეგრგანეგ ხალხისა**) გაუმაუჯოს სა ქართველოს ავტონომიას!

თინა (**შემოდის, ხელში უჭირაგს წარმოშეგ-დი დროშა წარწეერია: „გაუმარჯოს თავისუფალ საქართველოს!“ ამაკად მდდა აწეეგდი. მოსვ-ვეგ გიო. გიორგი დაჭსხვანი მდიმარეგ**). **დროშა თავისუფლების ხელთ ვიპყარ და ვინც მიეკი, თავ-ცოცხალს წამართვას! ძმანო, ცოლეეგა ძაელი ქეეყანა, იმსხვრეგა საუკუნო-ებით შექმნილი მონობის ბორკილი!.. მაშ დაე, ჩვენი სამშობლოც აღსდგეს, მონობის ბორკილი მილეწ-მოლეწოს, და წელში გაი-მართოს და სხვათა ერებთან ერთთ თანასწო-რად ინეტაროს!..**

ქალთა ჯგუნდი. (**ბირაქთეგდ კიდიზე ეკეკდან მდგრიან**) **ჩვენი ხატია სამშობლო, სახატე თოეი ქვეყანა!“**

პეტრე. (**რაგდენიმე კდეგხის შორის**) ამხა-ნაგებო, მოისპოს მორიელის ბუნაგი! (**კდეგხე-ბი ქეეს წაუშეგნენ მარტიროზს ფეექანს**)

გიო. ხელი არ ახლოთ, ამხანაგებო!.. დაცემულზე ძალის მიტანა სირცხვილია!..

პეტრე. ცხვარი ცხვარია—თუ გაცხარდა ცხარიაო!

ბლ. გუნდ. (**ძეკდ ქართულ ფიგს მგზავ-კიდიზე სიმდერით კეკდიან**)

დამე გათენდა, ბნელეთი ველარ იუფლებს
ჩვენ ზედა,
ჩაგრულთა ბედნიერების მზე ამოიკურდა სერ-ზედა!
დიდება ბლეეის მარკვენას, დიდება მუშის
შრომასა,
ის დაამკვიდრებს ამ ქვეყნად ერთობასა და
ფაკრეს
ძმობასა!..

იოსებ იმედაშვილი

მკათათვის 17—1917 წ.

შარადა.

ყველა შენობას თანა აქვს
გასვსვლელ გამოსასვლელი,
შუა გასჭერით: პირველი,
მაჩუქეთ ვარ მის მთხოვნელი.
ეხლა მონახეთ ის თევზი,
არ ვიქნე—კი უკაცრავად,
რომელიც გემრიელია,
დათლილი მოუხარშავად.
სახელს აქვს ექვსი ანბანი,
წინიდან ორი თქვენია,
დანარჩენი კი სუყველა
შარადის დამამშვენია.
საავარაკო ადგილი
ახლავს სამხრეთით თბილისსა,
სახელს აქვს სამი მარცვალი—
პირველი შარადისთვისა.
ფედერალისტთა გაზეთიში
ფსევდონომია მწერლისა,
ექვს ანბანისგან შემდგარი
უშიშარ სიტყვა მფრქვევლისა.
წინიდან ორი ანბანი
მომეცი გეთაყვანეები,
რო მით შარადას შევაბა
საძირკველი და კარები.
ნაყოფი არის ხეხილის,
მწიფე საჭმელად ტკბილია,
და მასთან მოსაკრეფადაც
სათუთია და რბილია.
სახელს აქვს ხუთი ანბანი,
წინიდან ორი მჭირია,
თუ დაფიქრდები მის ცნობა
არც ისე გასაჭირია.
ეხლა გთხოვ რო მომინახო
ჩვენში გიჟმაჟი მდინარე,
დაუდგრომელი სიჩქარით
ქუთაისს ჩამომდინარე.
სახელი სამ მარცვლოვანი
ყველა მიხვდებით მგონია,
მხოლოდ გთხოვთ ცოტათი მაინც
გამოაღვიძოთ გონია.

ამ სამ მარცვალში პირველი
გინდ ძმას მიეცით, გინდა დას,
დანარჩენი კი სუყველა
გამოადგება შარადას.
მაგრამ ეს არი საშიში,
რომ წყალი ყველგან დიდია,
და ფეხით გასვლა-გამოსვლა
ყველასთვის მოსარიდია,
ამ მდინარეს აქვს სამს ადგილს
გასასვლელ გამოსასვლელი,
და თუ რაც ქვია თქვენ თითონ,
გვიბძანეთ მისი სახელი.
შემდეგ შუაზე გასჭერით
მეორე გთხოვ მითავაზო
ეგებ ძვირფასი შარადა,
შევკინძო, შევალამაზო..
აჰა, შარადაც გათავდა;
ვერ მიხვდით?? თქვენი ბრალია!..
ვისზედაც ვამბობ ჩვენს მხარეს
დასდო მან დიდი ვალია!..

ვარდენ ყიფიანი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ცოტა რამ ცხოვრების სინამდვილიდან

(ძველად ეკეთა ქალს)

ეს იყო, [ბ]ეშინ, როცა გარდაიცვალა პაპაჩემი, რომელმაც მიანდერძა. იყავ ყოველ ჟამს ახალგაზდა, სიცოცხლით სავსე... ლამაზი, კოტა, თავგზიანი, სწრაფი, მარდი... და. უმთავრესად კი გახსოვდეს: ეკეკლის ეტრფოდე, ეკეკლ[ა] გიყვარდეს—მხოლოდ ეროვან არ შეეყვარო...

განვლო დრო-ჟამმ... ცხოვრების ბედის ჩარხთა ტრიალმა ძონძებში, დაფლეთილ-დას ხელ ტანსაცმელში ქუჩაში გამისროლა, მშიერ-მწყურვალე...

მედგარ ყინვით აკანკალებული ვდგევარ ქვა ფენილზე.. თავ-ბრუ მეცხმის, ძლიეს ვიმაგრებ თავს.. ძლიეს ვარჩენ, თუ როგორ დასრიალდებენ ბალაღებულთა ეტლები, ბედნიერთა ვეტო-ბაშინები და ზედ პირი სახეზე მაყრად მიწა-ტალახს... ვამვლელ-გამომვლელნი ზიზღით მიეკერიან...

ქალები.. ქალ-ბი... პირში დამკინიან... ერთმანეთს გასძახიან: „შეხედე.. შეხედე.. რასა ჰგავს.. ფუ! რა ტანსაცმელი აცვია რა ულამაზოა... ღმერთო რა საშინია... წავიდეთ.. წავიდეთ.,

...მაგრამ განვლო დრო-ჟამმა.. იცვალა ბედი... იცვალა იგი, რადგანაც ისიც ისევე ცვალებადია, როგორც ქალი... ქალი კოტა.. ლამაზი... და, აი, მე ისევ ქუჩაში ვარ.. მდიდარი..ა მაყ.. კოტა ლამაზი, თავ-' ბომშენგ-, ჩემს ლერწამივით მოხდენილ ტანს ძვრფასი ტანსაცმელი ამშვენებს...

დავჭკარი.. დავსრიალებ,.. ვმღერი მიმღერინ.. ვტღრფი.. მეტრფიან.. და ეხლა ჩემთვის ყოველი ქალი—დაბალია, მაღლი, წვრილი. ქერა, შავგრეიანი—მსგეილი, ბრმა, კოკლი, ყველა ჰარმონიულ-მომხიზლელ ქნილობას წარმოადგენს...

ქალები ღმერთო ქალები:

„რა ლამაზი, რა მშვენიერი... რა. თვალები... ჩემია, ჩემი გაიძახიან ერთად.. ღმე, რთო, ტანსაცმელი,.. რა კოტა, რა ნაზია... არა, არა ჩემი ხარ, ჩემი..:.

მომძახიან ყოველ მხრიდან,.. ხელიდან-ხელში გადავდივარ.,. ერთი [ბ]ეორეს სტაცებენ ჩემს თავს.. თავ-პირს ამტვრევენ ერთი მეორეს-.. მე კი დაუშრეტელ ცხოვრების ნექტარს სულ ერთიანთან ვსვამ და პაპაჩემის ანდერძი სრულ დავიწყებაშია...

მიუხედავად ამისა რომ ყველა ნაცნობი, უცნობი, მტერ მოყვარე, უსუსური, ბავშვი, ახალგაზდა თუ მოხუცი—ყველა მირჩევდა, მთხოვდა მიბრძანებდა:... „ნუ ენდობი ქალსა ნუ აყვები მასა"..., მაგრამ მე მაინც უფრო გატაცებით განვაგრძობდი, თავ დავიწყებულ დაწყებულ სიამოვნებას...

„აი შეხედე .. აი, საცოდავია, სულელიაქლს მისდევს, ქალს ენდობა, ქალის სწამს, მისდამი ტრფობა-ალერსი, ღიმილით და ენებით შემოხედავ .. ხა, ხა, ხა, რა უმწეო ყოფილა საცოდავი!..

ასე მწარედ მსჯიდა გამვლელი, მოსეირნე—საქმიანი თუ უსაქმო, მაგრამ მე მაინც ენეტარებ.,... ვბარხარებ... ბედნიერი ვარ... არა მაკლია რა',. მაგრამ.. მოღალულ-მოქანცულს ეარა მაქვს სიჭაბუკე ძალ-ღონე... მის შენახვასაც ეგრე მთხოვდა პაპა-ჩემი...

და არის წუთი, როდესაც ყველანაგან მივიწყებული, თავ-დანებებული, ენატრობ ქუჩას ჩემი ძველი დახეულ-დაფლეთილი ტანსაცმელით, მშიერ-მწყურვალე .. მაგრამ.,. ახალგაზდა.... სიცოცხლე, ენერგია წარსულ დროს,. და, აი. ისევ ბედმა... ზეკით, ეშმწვერვალეს ბედნიერების საფეხურზე მგომი... ძირს უფსკრულში გადამტყორცნა... ქუჩაში გამისროლა

ისევ ქუჩა.. ისევ ის მშიერ-წყურვალე დახეულ-დაფლეთილი ტანსაცმელი, მაგრამ ამაყ, თავ-მომწონე. რადგანაც, ისევ ახალგაზდა ვარ. სიცოცხლით სავსე.

და ეხლა კი სრულიად ვასრულებ პაპაჩემის ანდერძს. ყველა. ყველა მიეკარხარ, ყველას გეტრფით, გალერეობით, მაგრამ ეარავინ თქვენგანი არ მიეკარს.

შ. ხონელი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მოწოდება

ჩვენ ქ. ონრძინჯანის ქართველთა ჯგუფმა კეთილგულისწყინეთ დღეგანდელი მომენტი, რომელიც ეველა ჩვენგანს ეგზეკვლის ვეშხისუნრთ ხალხის თავთმენებებს; ჩვენება კი თავდების თავისუფლების, ძალის და ერთობის. ეველა ეს ეგზეკვლის—შეეეეეეშნა ისეთი დაწესებულება, ს

ეროვნული ბიბლიოთეკა

გამოვიდა და _____ _____ ისყიდება ყველგან

ივნი დვალის

1) **საგიყეში დაწერილი**

სიმღერები

ფასი 40 კაპ.

2) **მწარე სიმღერები**

ფასი 30 კაპ.

ქართული კლუბი

1 კვირის პროგრამმა

ოკრშაბათი — ოპერეტა. ბილეთები: 1 მ.-50

ხუთშაბათი — საოჯახო სალამო

ოთხშაბ. — სინემატოგრაფი. სიმებ. ორკ.

ხუთშაბ. — ქართ. წარმ. ბილეთები 50-30 კაპ.

პარასკ. — ოპერეტა. ბილეთები: 1 მ.-30 კ-დ

შაბ — საღ.

კვირა — რუსული წარმოდგენა. ბილეთ 50-30 კ.

V წ მიილება ხელის მოწერა 1917 წლისათვის

თეატრო-სალიტერატურო სამხატვრო

კვირეული უურნალი

თეატრი და ცხოვრება

(წელიწადად მეხუთე)

ამოვა სრული პროგრამით

წლიურ ხელის მომწერნი მიიღებენ

ოკრ პრემიას

ა. ა. ა. ა. „ნაკეთნები და ბრძნული ნი ტაკვები“ ავტორის სურათებით ფაქსიმილეტი და ბიოგრაფიით.

ჭ. ლ. ო. ვ. ი. „რჩეული აზრები“ ავტორის სურათით, ფაქსიმ. და ბიოგრაფიით.

უკვე ცნობილი რედაქციით

ეურნალი პარტიათა გარეშეა, პროგრამებული ბიმართულებისა

ბაუნლში მონაწილეობას მიიღებენ ჩვენი დბიმაზრებული და ახალაზრდა ნი ჭიერი მწერლები: მგოსნები, კრიტიკოსე, მუსიკოსები, მხატვრები

რნალის ფასი ორაგვ ბრეშაით წელიწადში დარს 8 მან ნახევრის წლიო მახ. 50 კაპ. თითო ნომერი ეეველგან 15 კაპ ფულის შემოტანა ნაწილ-ნაწილად შეიძლება: ხელის მოწერის დრის 3 მ, 1-მაისამდე—3 მ. 1-ელ ენკენისთვემდე 2

ხელის მოწერა მიიღება: თბილისში, „სორაპანის“ **ტპანის კანტორაში** (მადათოვის კუნ-ძული, № 1, ეფორინცოვის მეორე ბიდის ყურში). ქალაქ გარეთ ხელის-მომწერ რთ ფული უნდა გამოგზავნონ შემდეგის მისამართით: **Тифлисъ, ред „Театра да Цховреба“** Іосифу Имедашвили. რედაქტორ-გამომცემელი **ІОСІФА ІМЕДАШВІЛІ**

ტპანის „სორაპანი“ რედაქტორ კამომცემელი ІОСІФА ІМЕДАШВІЛІ